

TEISINĖ BAZĖ SMURTĄ PATYRUSIŲ VAIKŲ REABILITACIJOS KONCEPCIJAI ĮGYVENDINTI (2005)

Rėmėjai: Jungtinių Tautų vystymo programos Nacionalinis žmogaus teisių rėmimo ir apsaugos veiksmų planas

Tyrėjų grupė: A. Dapšys, G. Sakalauskas, V. Valeckaitė

Tyrime, atsižvelgiant į Smurtą patyrusių vaikų rehabilitacijos koncepcijos nuostatas, taip pat į atitinkamų tarptautinių teisės aktų rekomendacijas bei reikalavimus, kompleksiskai vertinami įvairių nacionalinės teisės šakų (baudžiamosios, administracinės, civilinės materialinės ir procesinės teisės) įstatymai ir kiti teisės aktai, jų normos, reglamentuojančios vaikų teisinės apsaugos nuo smurto bei prievartos prieš juos sistemą, socialinę (institucinę) pagalbą vaikams ir šeimai, patyrus smurtą, taip pat kompleksiskai vertinami vaikų psichologinės ar medicininės rehabilitacijos bei smurto prevencijos klausimai. Remiantis analize, formuluojamos atitinkamos išvados ir pateikiami pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo sistemos tobulinimo kryptių.

Tyrime akcentuojama, jog smurtą patyrusių vaikų rehabilitacija yra svarbi valstybės veiklos sritis. Tam, kad ji vyktų apgalvotai, efektyviai ir teisėtai, būtina sukurti tinkamas sąlygas: profesines (būtina turėti parengtų specialistų), ekonomines (tinkamai finansuoti rehabilitacijos sistemą), teises (reglamentuoti kertinius rehabilitacinės veiklos aspektus). Iš atliktos analizės matyti, jog teisinė sistema (jos analizei bei tobulinimui ir skirtas šis darbas) šiuo požiūriu Lietuvoje nėra logiškai struktūruota ir preciziška, nors akivaizdu, jog vien „gera teisė“ dar nereiškia gerai veikiančios visos sistemos.

Baudžiamasis kodeksas, Baudžiamojo proceso kodeksas, Civilinis kodeksas, Civilinio proceso kodeksas, Administracinių teisės pažeidimų kodeksas, sveikatos ir socialinę apsaugą reglamentuojantys bei kai kurie kiti teisės aktai numato tam tikrus pagalbos smurtą patyrusiam vaikui elementus, bet jie nėra sujungti į vieną sistemą. Teisinė sistema turėtų būti išsami ir logiška. Ji turėtų reglamentuoti įvairių institucijų bei jose dirbančių asmenų funkcijas ir veiksmus, atsitikus smurto prieš vaiką (vaikus) atvejui, numatyti, kaip parinkti priemones ir kaip jas taikyti. Teisės normos turėtų reglamentuoti sistemą visų priemonių, taikomų nuo smurto pastebėjimo (informavimo ir registravimo stadija) iki galutinių rehabilitacijos bei tolesnių prevencinių priemonių. Teisės normas būtina tinkamai išdėlioti hierarchiniu požiūriu. Svarbiausios nuostatos turi būti įtvirtintos įstatyminiu lygmeniu. Užfiksavus smurto prieš vaiką atvejį, turi būti numatyti aiškūs atitinkamų institucijų ir jose dirbančių asmenų veiksmai, teisės, pareigos bei atsakomybė. Turi būti numatyta priemonių sistema, iš kurios, atsižvelgiant į atitinkamus kriterijus, reikėtų parinkti tinkamiausią. Turi būti reglamentuotas įvairių institucijų bendradarbiavimo bei veiksmų koordinavimo procesas. Tokiais atvejais baudžiamojo persekiojimo metu turi būti akcentuojamas ne vien kaltininko nubaudimas ir jo kaltė, bet, visų pirma, rūpinamasi vaiko gerove ir ateitimi. Turi būti išvengta antrinės viktimizacijos arba pakartotinio vaiko traumavimo. Tyrimas turi vykti saugiai ir efektyviai.

Remiantis analize, daroma išvada, jog reikėtų diskutuoti, nes vis dar nelabai aišku, kaip tinkamai sutvarkyti teisės normas, reglamentuojančias/reglamentuosiančias visą rehabilitacijos procesą. Svarstytinas atskiro smurto prieš vaikus draudimo ir pagalbos įstatymo priėmimo klausimas. Galima būtų siūlyti Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo papildymus arba siūlyti rengti naują šio įstatymo redakciją, kur būtų reglamentuoti ir smurto aukų rehabilitacijos klausimai.